
ÖTÜKEN

RAMAZAN GECELERİ

PEYAMİ SAFA
SERVER BEDİ

Hazırlayanlar
Abdullah Ezik
Esin Hamamcı
Meryem Çakır
Yağmur Yıldırımay Bayrakçı

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1514
EDEBÎ ESERLER: 788

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 16267

ISBN: 978-605-155-925-4

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ANA BASIN YAYIN GIDA İNŞ.SAN.VE.TİC.A.Ş
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk. Güven İş
Merkezi No:6/13, Bağcılar / İstanbul
Sertifika Numarası: 20699 Tel: (0212) 446 05 99

İstanbul- 2020

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Peyami Safa (2 Nisan 1899-15 Haziran 1961)

2 Nisan 1899'da İstanbul Gedikpaşa'da doğdu. Babası Şair İsmail Safa, annesi Server Bedia Hanım'dır. Bir buçuk yaşındayken babası Sivas'ta öldü. İlk öğrenimine Gedikpaşa'da Menbaül-İrfan Mektebi'nde başladı. Eğitimi devam ederken dokuz yaşında, sağ kolunda ortaya çıkan kemik veremi yüzünden uzun bir hastalık dönemi geçirdi. (1908). 1910'da başladığı Vefa İdadisi'ni bu hastalık ve geçim darlığı sebebiyle bırakmak zorunda kaldı. *Bir Mekteplinin Hatıratı / Karanlıklar Kralı* (1913) adlı ilk kitabını Vefa İdadisi'ndeki öğrenciliği sırasında çıkardı. Tiyatro eğitimi almak için Darülbedayi imtihanlarına girdi, kazandı, ancak devam edemedi (1914). Posta-Telgraf Nezareti'nde göreve başladı. Ardından Boğaziçi'ndeki Rehber-i İttihad Mektebi'ne muallim olarak girdi (1917). Bu dönemde *Fağfur, Servet-i Fünûn* ve *İctihad*'da yazdı. Bir süre Düyun-ı Umumiye İdaresi'nde çalıştı (1918).

Ağabeyi İlhami Safa ile birlikte *Yirminci Asır* gazetesini çıkardı. (1919). *Yirminci Asır* kapandıktan sonra *Tercüman-ı Hakikat* ve *Tasvir-i Efkâr* (1922), Cumhuriyet'in ilânının ardından *Son Telgraf*, *Son Saat* ve *Son Posta* gazetelerinde çalıştı. 1924 yılında Server Bedi takma adıyla meşhur Cingöz Recai tipini yarattı. Halil Lutfi (Dördüncü) ile birlikte *Büyük Yol* adlı bir gazete çıkardı (1925). Aynı tarihlerde hem Server Bedi hem Peyami Safa imzasıyla *Cumhuriyet*'te yazdı. Bu gazeteyle ilişkisini fıkra yazarı ve edebiyat sayfası yöneticisi olarak aralıklarla sürdürdü (1928-1940). *Resimli Ay*, *Hareket* dergilerinde yazdı. Ağabeyi İlhami Safa ile birlikte *Hafta* dergisini çıkardı. (1935). *Hafta*'nın ardından *Kültür Haftası*'nı çıkardı.

Cumhuriyet'ten sonra *Yeni Mecmua, Tasvir-i Efkâr, Çınaraltı, Büyük Doğu, Vakit* ve *Ulus* gazetesinde yazmaya başladı (1949-1953). Bursa'dan milletvekili adayı oldu ancak seçimi kazanamadı (1950).

Peyami Safa bir süre sonra *Türk Düşüncesi* dergisini yayımlamaya başladı (Aralık 1953) ve *Milliyet* gazetesi yazı kadrosunda yer aldı (1 Ekim 1954). Ardından *Tercüman*'a geçti (Mart 1959). *Büyük Doğu*'da ve *Havadis* gazetesinde yazdı (21 Temmuz 1960). *Düşünen Adam* dergisinde (5 Ocak 1961) ve *Son Havadis* gazetesinde (10 Mart 1961) yazmaya başladı. 15 Haziran 1961 tarihinde Çiftehavuzlar'da öldü ve Edirnekapı Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Peyami Safa'nın 1914-1961 yılları arasında gerçek ismiyle ve Server Bedi, Çömez, Serazad, Safiye Peyman, Bedia Servet gibi takma adlarla yazdığı süreli yayınlar şunlardır: Gazete: *Büyük Yol, Cumhuriyet, Havadis, Milliyet, Son Havadis, Son Posta, Son Telgraf, Tan, Tasvir, Tasvîr-i Efkâr, Tercüman, Tercümân-ı Hakîkat, Ulus, Vakit, Yirminci Asır*. Dergi: *Aydabir, Aydede, Bozkurt, Büyük Doğu, Çınaraltı, Düşünen Adam, Edebiyat Gazeteasi, Fağfur,*

Hafta, Hareket, Hayat, Heray, İctihad, İslâm Mecmuası, Kültür Haftası, Resimli Ay, Resimli Şark, Seksoloji, Servet-i Fünûn, Türk Dili, Türk Düşüncesi, Türk Yurdu, Türklük, Yedigün, Yeni Çağ, Yeni İstiklâl, Yeni Mecmua, Yeni Türk Mecmuası.

Eserleri. Hikâyeleri. 1. *Gençliğimiz* (1922). 2. *Siyah Beyaz Hikâyeler* (1923). 3. *Ateş Böcekleri* (1925). 4. *İstanbul Hikâyeleri* (tarihsiz). 5. *Hikâyeler*. İlk Defa Bütün Hikâyeleri Bir Arada (1980). *Asrın Hikâyeleri*'yle *Siyah Beyaz Hikâyeler*, *Ateş Böcekleri* ve *Resimli A*y mecmuasının 1930 yılında verdiği Resimli Hikâyeler ilâvesindeki hikâyeler Halil Açıkgöz tarafından bir araya getirilmiştir.

Romanları. 1. *Sözde Kızlar* (1922). 2. *Şimşek* (1923). 3. *Mahşer* (1924). 4. *Bir Akşamdı* (1924). 5. *Canan* (1925). 6. *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* (1930). 7. *Fatih-Harbiye* (1931). 8. *Bir Tereddüdün Romanı* (1933). 9. *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* (1949). 10. *Yalnızız* (1951). 11. *Biz İnsanlar* (1959). Peyami Safa'nın ayrıca *Gün Doğuyor* adlı bir piyesi yayımlanmıştır (1937). Ayrıca Server Bedi takma adıyla çok sayıda roman ve hikâye kitabı yayımlamış, tefrika etmiştir. Bu eserler de Ötüken Neşriyat tarafından Server Bedi Külliyatı başlığı altında 2018 yılından itibaren yayımlanmaya başlamıştır.

Diğer Eserleri. 1. *Türk İnkılâbına Bakışlar* (1938). 2. *Felsefî Buhran* (1939). 3. *Millet ve İnsan* (1943). İkinci baskısı *Nasyonalizm* adıyla yapılmıştır (1961). 4. *Mahutlar* (1959). 5. *Sosyalizm* (1961). 6. *Mistisizm* (1961). 7. *Doğu-Batı Sentezi* (1962). 8. *Kızıl Çocuğa Mektuplar* (1971). Yukarıdaki üç eseri ayrıca *Nasyonalizm-Sosyalizm-Mistisizm* adıyla bir arada basılmıştır (1975).

Büyük Avrupa Anketi adlı eseri (1938) Peyami Safa'nın 1936 yılında çıktığı Avrupa seyahatini anlatır. Peyami Safa'nın çeşitli gazete ve dergilerdeki yazılarından seçmeler konularına göre tasnif edilerek "Objektif" adı altında basılmıştır: *Osmanlıca, Türkçe, Uydurmaca* (1970); *Sanat, Edebiyat, Tenkit* (1971); *Sosyalizm Marksizm Komünizm* (1971); *Din, İnkılâp, İrtica* (1971); *Kadın, Aşk, Aile* (1973); *Yazarlar, Sanatçılar, Meşhurlar* (1976); *Eğitim, Gençlik, Üniversite* (1976); *Yirminci Asır, Avrupa ve Biz* (1976). Peyami Safa, *Cumhuriyet Mekteplerine Millet Alfabesi* (1929), *Cumhuriyet Mekteplerine Kıraat* (I-IV, 1929), *Yeni Talebe Mektupları* (1930), *Büyük Mektep Nümuneleri* (1932), *Türk Grameri* (1941), *Dil Bilgisi* (1942), *Türkçe İzahlı Fransız Grameri* (1948) gibi ders kitapları da kaleme almıştır.

İÇİNDEKİLER

RAMAZAN GECELERİ

Naşit'e Gideceğiz! 11
Tiyatronun İzahı 18
Mescit 23
Âlim Kız 25
Şehzadebaşı'nda 27
Elhamra Sineması'nda 31
Orta oyununda Zenne 34
Bekçinin Dansı 36
Küçük İsmail Efendi 38
Kraliçemize Ariza 41
Naşit Bey 43
Temel Direkleri 47
Nasıl Eğleniyorlar? 49
Camide İpekli Esvap 51
Başlar mısın? Başlayalım mı? 53
Şehzadebaşı'nda Ramazan Geceleri Nasıl Geçiyor? 55
Darülbedayi 57
Ferah Tiyatrosu'nda 62
Vefa Bozacısı 65
Münir Nurettin'in Konseri 68
Kraliçemize Açık İştida 75
Ramazan Geceleri 77
Ramazan İstatiği 79

RAMAZAN İLE İLGİLİ DİĞER YAZILAR

Chez L'Ambassadeur 83
Türk Edebiyatında Şeker Bayramı 87
Düşündükçe Ramazan'ın Manası 89
Ramazan Ve Gece Hayatı 91

Eski Bir Ramazan Gecesi....92
Ramazanın Son Günü....96
Bayramlaşma....98
Ramazan Gufran Ayıdır Fakat...100
Bayram ve Laiklik....102
Hekim ve Filozof Gözü ile Bayram....104
Türkiye'de Ramazan ve Din Hayatı....102
Çocukluğumun Bayramlarında....108

Kaynakça....110

Dizin....114

RAMAZAN GECELERİ

Resim 1:
Komik-i Şehir
Naşit Özcan

NAŞİT'E GİDECEĞİZ!

Bu Ramazan Naşit Bey'in[1] temsillerine gitmek istiyorum. Henüz buna muvaffak olamadım. Fakat ihmal etmeyeceğim, hatta bir değil, birkaç kere gideceğim.

[1] Komik-i Şehir Naşit Özcan (1886-1943): İstanbul Şehzadebaşı'nda doğdu. Bayezit Rüştiyesi'nden sonra eğitimini Mızıka-i Hümayun'da tamamladı. İlk oyunu *Haremağası Ut Meşkediyor*'dur. Meşrutiyet-i Osmaniye kumpanyasında Nurettin Şefkati, Eliza Binemeciyan, Hekimyan ile birlikte çalıştı. Daha sonra Rıdvan Paşa'nın oğlu Reşat Bey ile Sahne-i Heves'i yaptı. Heveskerân Cemiyeti'nde Büyük Behzat ile sonra Kemal Emin ile Ortaköy tiyatrosunda oynadı. Kavuklu Hamdi ve Küçük İsmail'in orta oyunu topluluğu, Kel Hasan'ın tuluat topluluğu, Manakyan topluluğu gibi çeşitli topluluklarda uzun süre çalıştı. Saray tarafından Fransa'ya gönderildi. Dönüşünde sarayda oyunlar sergileyen pandomim topluluğuna katıldı. Kendi adına kurduğu topluluklarda çalışmalarını Cumhuriyet döneminde de sürdürdü. Orta oyunu, kukla ve Karagöz çalışmaları yaptı. Cenazesi, Karacaahmet Mezarlığı'na defnedilmiştir. ("İbiş", *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*, İstanbul, C. 11. s. 5517.)

Münevver dostlarım, hele içlerinden bir tanesi, "yani Mesut Cemil"[2], Naşit Bey'i bana hararetle tavsiye ediyor. Bir gece, Bâbıâli'den[3] bir muharrir[4] ordusuyla bu yegâne[5] tiyatromuzu seyre koşacağız.

---

[2] Mesut Cemil Tel (1902-1963): Tambur virtüözü, viyolonselist, koro şefi. Musiki eğitimine on yaşlarında babasından aldığı kemençe ve solfej dersleriyle başladı. 1915'te Galatasaray Mekteb-i Sultânîsi'nde okurken Daniel Fitzinger'den Batı müziği eğitimi aldı. Tambur eğitimi alırken viyolonist İzzet Nezih ile Batı müziğini ilerletti. Yenikapı ve Galata Mevlevihanelerine devam ederek pek çok musikişinastan faydalandı. Berlin'de Musiki Akademisi'nde kısa da olsa eğitim aldı. Türk ve Batı musikisindeki geniş bilgisi, musiki hocalığı, koro yöneticiliği, saz icracılığı, idareciliği ve program yapımcılığı ile döneminin önemli sanatçıları arasında yer aldı. (Nuri Özcan, "TEL, Mesut Cemil", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 2011, C. 40, s. 392-393.)

[3] Bâbıâli: XVIII. yüzyılın sonlarından itibaren Paşa Kapısı ve Sadâret Dairesi, nezâretlerin kurulmasından sonra da Osmanlı hükümeti manasında kullanılan bir tabir. "Kapı" öteden beri halk ağzında, "hükümet veya devlet dairesi" ifadesinin karşılığı olarak kullanılırdı. Osmanlı döneminde Sadrazamlar, İngiliz başbakanlarının halen yaptığı gibi özel konutlarını resmî daire olarak kullanılırdı. "Kapı" özel anlamda da bu resmî konutun adıdır. Bâbıâli 1755-1826 yıllarında çıkan yangınlarla iki kez yok oldu. Yerine yapılan binalar da önemli değişiklikler geçirdi. Ayrıca bir harem dairesi de bulunan Bâbıâli Sadrazamlar bakımından keyifli bir yer olma özelliğini Tanzimat'la birlikte kaybetti. Bu tarihte harem bölümleri kaldırıldı. Tanzimat sonrasında, Bâbıâli deyimi "Sadâret, Dahiliye, Hariciye ve Şûra-yı Devlet"i içine alır. Sultan Abdülmecid dönemi ile Abdülaziz'in saltanatının bir bölümü yürütme erkinin büyük ölçüde saraydan Bâbıâli'ye kaydığı dönemdir. Ancak ikinci Abdülhamid durumu yeniden eski haline getirdi ve Bâbıâli'nin saraya göre kazandığı yüksekliği yeniden rendelendi. Bâbıâli son olarak 1878 ve 1911 yıllarında iki yangın geçirdi. Şûra-yı Devlet ve Dahiliye Nezâreti bölümleri yandı. Bunların yerine yenileri yapılmadı. Bâbıâli'nin sadrazamlık binası önce Büyük Millet Meclisi'nin İstanbul Temsilciliği olarak kullanıldı. Daha sonra da İstanbul Vilayet Konağı haline getirildi. Hariciye binası ise Defterdarlık emrine verildi. Sadrazamların hangi tarihten itibaren Bâbıâli'de oturdukları kesinlikle bilinmiyor. Bâbıâli'nin Cumhuriyet dönemindeki ev sahibi İstanbul valileri uzunca süre Saltanat günlerinin manevi havasını içinde yaşadılar. Ancak Bâbıâli'nin

ÂLİM KIZ

Dünkü yazımda İstanbul'un küçük bir camisine vaaz dinlemeye gittiğimi, fakat oraya "tatbik-i içtimaiyat" etüdü yapmaya gelen bir Darülfünunlu hanımdan ders alarak çıktığımı yazmıştım.

Bu âlim kız dün beni Bâbıâli'de aramış. *Resimli Ay*'da[24] buldu:

"Bu yazınız ciddi mi? İstihza mı?" diye sordu.

- Elbette ciddi.

- Benden bahsetmenize memnun oldum.

- Ben de size tesadüfümden memnun oldum, sayenizde ilmî bir yazı yazdım. Benim sizin gibi bir arkadaşa ihtiyacım var.

- Ben şimdilik evlenmek istemiyorum.

- Ben size böyle bir şey teklif etmedim; benim arkadaşlıktan kastettiğim şey, sizinle beraber dolaşmaktır. Hadiseleri ben muharrir gözüyle görürüm, siz de âlim gözüyle...

Mesela camilere, sinemalara, tiyatrolara, balolara gideriz ve siz bir içtimaiyatçı bakışı ile bu cemiyet parçalarını tetkik edersiniz, ben de yazarım.

- Ha... Bu olabilir ve faydalı olabilir.

- Bilhassa benim için. Mesela bu akşam sizinle Vezneciler'den Fatih'e kadar gideriz, "içtimai" bir gezinti yaparız, hatta hava güzel olursa yangın yerlerine[25] doğru açılırız.

---

[24] Zekeriya Sertel ve Sabiha Sertel tarafından 1924-1928 yılları arasında çıkarılan aylık dergi. 60 sayı çıkabilen dergi, edebiyat, moda, tiyatro, eğitim, magazin haberlerine yönelik yayın yapar. (Erdal Doğan, *Edebiyatımızda Dergiler*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 1997.)

[25] İstanbul'un Türk şehri olduğundan beri, en büyük yangın 6 Temmuz 1756'da (2 Şevval 1169) altıncı defa olarak Cibali'de bir Yahud-

- Bunu kavrayamadım.

- Yangın yerleri tatbiki içtimaiyat nokta-i nazarından[26] pek mühim tatbikata sahne olurlar.

- Peki... Gideriz.

- İsterseniz Topkapı surlarına kadar bir otomobil gezmesi yaparız.

- O neden?

- Surları tetkik için.

- Ben tarihçi değilim ama surlara gitmek isterim.

- Hah... İşte ben böyle bir arkadaşlık istiyorum, ilmî ve fennî bir arkadaşlık.

Âlim kız, güzel yüzünü bir müderris ciddiyetiyle çatarak sözlerimi tasdik etti ve gece için bana randevu vererek çıkıp gitti.

Yarın size bu gezintiden bahsederim, fakat yalnız ilmî tarafından!

Server Bedi, *Cumhuriyet*, 5 Şubat 1930

---

hane'de çıkan yangın olmuştur. Bu yangın on üç kola ayrılmış ve sekiz bin bina yanmıştır. Yine Cibali'de 1833'te, sekizinci defa olarak bu sefer bir tüfekhaneden çıkan yangın İstanbul'un yarısına yakın mahallelerini ve sayısı bilinemeyen binaları yakmıştır. İkinci devrede, yani 1853'ten 1908 senesine kadar giden zaman içinde İstanbul'da 229 defa büyük, küçük yangın çıkmış. Bunların en büyükleri 1864'te Hocapaşa'da çıkan meşhur yangın ile, 1870'te çıkan Beyoğlu yangınıdır. 10 Temmuz 1908'den 1921 sonuna kadar süren üçüncü devrede 79 yangın çıkmış. Bunlardan en büyükleri olan Çırçır, Aksaray, Mercan, Kabasakal, Uzun Çarşı, Cihangir ve Defterdar, Hasköy, Cibali, Fatih, Altımermer, Kuruçeşme, Edirnekapı, Üsküdar'da Yeni Mahalle ve İcadiye yangınları hatıramızdadır. (Taha Toros Arşivi: http://earsiv.sehir.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11498/49838/001642019010.pdf?sequence=1)

[26] Nokta-i nazar: Bakış açısı.

RAMAZAN İLE İLGİLİ DİĞER GAZETELERDEKİ YAZILAR

Resim 25: Berlin Kroll Opera Binası

CHEZ L'AMBASSADEUR

Dün gece Beyoğlu'nda ve *Ambassadör* dedikleri bu yere gittim. İsminden başka hiçbir tarafı bana alaka vermeyen bu yerde oturduğum kadar düşündüm: Sahibinin Türk olduğu söylenen bu müessesenin adı neden *Ambassadör*'dür? Ben, bir Türk şehrinde, bir Türk tarafından açılan ticarethane veya eğlence yerlerine, züppe ve burjuva bir neslin sayıları çok azalan müstereddi birkaç çocuğunun kozmopolit zevkini tatmin için Frenkçe adları takılmasına fena içerliyorum. Mesela Opera Sineması[1] ne demek? Berlin'de Opera[2] civarındaki kahvelere, lokantalara, filanlara *Opera*

[1] 1938'de Kadıköy'de açılmış sinemanın adıdır.

[2] Berlin Kroll-Opera Binası: (Almanca: Krolloper, Kroll-Oper), Almanya'nın Berlin kentinde, Konigsplatz meydanının batı ucunda (bugün Platz der Republik) Tiergarten bölgesinde bulunan ve Reichstag binasına bakan bir opera binasıydı. Restoran sahibi Joseph Kroll için bir eğlence mekânı olarak 1844 yılında inşa edilmiştir. Hareketli geçmişi boyunca 1851'de bir opera evi olarak yeniden tasarlandı ve opera, operet ve drama için çeşitli yönetmenler tarafından kullanıldı. Daha

Resim 26: Moulin Rouge

ismi verilmesi âdet olmuş olabilir. Fakat Türkiye'de, operanın kendisinden bile eser yoktur, sinema nasıl olur? Gene sahibi Türk olan *Moulin Rouge*'a[3] ne buyurulur? Paris'teki *Moulin Rouge*'un[4] sahibinin aklından müessesesine *Kırmızı*

---

sonra Prusya devlet opera ve tiyatro şirketleri tarafından işletildi ve 1933'ten 1942'ye kadar Alman Reichstag parlamentosunun toplantı salonu olarak kullanıldı. İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda, Berlin Savaşı sırasında bombalamalar nedeniyle bina ağır hasar gördü. Sonunda 1951'de yıkıldı. 19 Temmuz 1940'ta opera binası, 1940 Feld-Mareşal Töreni'ne ev sahipliği yapmak için kullanıldı.

3 İstanbul'da meşhur gece kulübü. Paris'tekinin taklididir. Paris'te Mistinguette, Josephine Baker, Maurice Chevalier'i sahneye çıkarmıştır, İstanbul'daysa Beyaz Rus artistleri, Safiye Ayla gibi isimleri.... Daha sonra kapanır, Moulin Rouge ve Sinema olur.

4 6 Ekim 1889 yılında Joseph Oller ve Charles Zidler tarafından inşa edilen bir kabaredir. Moulin Rouge, "French Cancan" adlı gösteriyle ünlü olmuştur. Moulin Rouge üzerindeki kırmızı yel değirmeni, Fransız kültüründe sembolleşmiş bir yere sahiptir. Kırmızı değirmeni, elit

Değirmen ismini vermek geçmiş midir? Mesela farz ediniz ki bizim Yesari[5] tutmuş da Türkçe yazdığı bir romana Fransızca isim koymuş: *Su Sinekleri*[6] yerine *Les Demoiselles* demiş! Yahut Celal Sahir[7] "Zenci Kızıyla Baş Başa" isimli şiirine "Tétea téte avec une negresse" serlevhasını koymuş. Münasebetsizliğin farkındasınız değil mi?

---

erotik şovları, yetişkinlere yönelik orijinal eğlence programlarını ve ünlü kan-kan dansını görmek için yıl boyunca gelen pek çok turisti ağırlar. (http://www.moulinrouge.fr/)

5 Mahmut Yesari (1845-1945) Döneminin gazete ve dergilerinde hikâye, tefrika roman, tiyatro, günlük meseleler üzerine yazılar kaleme alır. Döneminde yeteri kadar beğenilmese de yazdığı popüler romanlarıyla halk tarafından sevilir. Sanatçının halkı eğitebileceğine inanan Mahmut Yesari, özellikle bu düşüncesini tiyatrolarında icra eder; bireyin toplum içindeki yansımalarını sahnede seyrettirir. İçinde yaşadığı toplumun sorunlarına eserlerinde yer verir. 1923'te Reşat Nuri ile çıkardığı *Kelebek* dergisinde piyes çevirileri, hikâyeleri yayımlanır. *Akbaba*, *Cumhuriyet*, *Resimli Hikâyeler*, *Yedigün*, *Yarım Ay* gibi gazete ve dergilerde roman ve hikâye tefrika eder. (Elif Öksüz, *Mahmut Yesari'nin Romanlarında Yapı ve İzlek*, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı Programı, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, 2010.)

6 1932'de yayımlanan roman, Batılılaşmayı yanlış anlayanların ve sinemayı yozlaşmanın aracı yapan gençlerin anlatısıdır. *Su Sinekleri* romanında, zengin hayal âlemlerinde yaşayan bir grup genç kızın dünyaya açılma çabaları söz konusudur. Yazar, su sineklerinin birdenbire larvalarından çıkarak genç sinek haline gelmesini anlatarak dış, dünya ile bağlantısı olmayan, kendi kabuklarında yaşayan tecrübesiz gençlerin kısa sürede yaşadığı olayların onları olgunlaştırma süreci arasında bağ kurar. (Elif Öksüz, *Mahmut Yesari'nin Romanlarında Yapı ve İzlek*, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı Programı, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, 2010.)

7 Celal Sahir Erozan (1883-1935): Servet i Fünun'un en genç şairi olarak tanınan Celal Sahir, Fecr-i Ati ve Millî Edebiyat cereyanına da katılmıştır. İlk şiirlerinde Tevfik Fikret, Faik Ali etkileri göze çarpar. Şiirlerinin belli başlı temaları kadın ve aşktır. Terkipli dil ve aruz vezni ile şiirler yazan şair, hece vezniyle de şiir kaleme almıştır. Şiirleri: *Beyaz Gölgeler* (1909), *Buhran* (1909) ve *Siyah Kitap* (1911).

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Atilla Dorsay, *Türk ve Dünya Sineması Ansiklopedisi* (Turhan Gürkan ile), İstanbul, 1963.

Aziz Çalışlar, *Tiyatro Kavramları Sözlüğü*, Mitos Boyut Yayınları, İstanbul, 2004.

Erdal Doğan, *Edebiyatımızda Dergiler*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 1997.

Giovanni Scognamillo, *Türk Sinema Tarihi*, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2003.

Hüseyin Rahmi Gürpınar, *Son Arzu*, Atlas Kitabevi, Beşinci Baskı, 1984.

İbrahim Alâettin Gövsa, *Türk Meşhurları Ansiklopedisi. Edebiyatta, Sanatta, İlimde, Harpte, Politikada ve Her Sahada Şöhret Kazanmış Olan Türklerin Hayatları, Eserleri*, Yedigün Neşriyatı, 1946, s. 238.

İbrahim Özen, *Bir Aktörün Hatıraları / Burhanettin Tepsi*, DBY Yayınları, İstanbul, 2018.

John D. Simons, "Frederich Schiller". *Dictionary of Literary Biography, Volume 94: German Writers in the Age of Goethe: Sturm und Drang to Classicism*, Germany 1990.

Lenard R. Berlanstein, *Daughters of Eve: A Cultural History of French Theater Women from the Old Regime to the Fin de Siècle*, Harvard University Press, 30 Haziran 2009, s. 25.

Lo Duca, *Sinema Tarihi*, Çev: Nuri Sarıdoğan, Remzi Kitabevi, İstanbul, s. 40.

Metin And, *Geleneksel Türk Tiyatrosu, Karagöz – Kukla - Orta Oyunu*, İstanbul, 1969.

Nijat Özön, *Türk Sineması Tarihi 1896-1960*, Doruk Yayımcılık, İstanbul, 2010.

Oscar Brockett. *History of the Theatre*, Pearson, USA 2008, s. 199.

Paul Du Noyer, *The Illustrated Encyclopedia of Music* (1st ed.). Fulham, London: Flame Tree Publishing, 2003.

Resimli Yeni Lugat ve Ansiklopedi- Ansiklopedik Sözlük, İskit Yayını, C. 2, s. 1078.

Selçuk Atay, *İnsan ve Eser - Vâlâ Nurettin Vâ-Nû'nın*, Etkin Yayınevi, Ankara, 2012.

Sinan Kuneralp, *Son Dönem Osmanlı Erkan ve Ricali (1839 - 1922)* Prosopografik Rehber, İstanbul,1999.

Turan Akıncı, *Beyoğlu*, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2018 s. 182.

Vedat Demirci, *Alnında Işığı İlk Hisseden Tiyatro Sanatçılarımız II*, İstanbul, 2003.

TEZLER

Elif Öksüz, *Mahmut Yesari'nin Romanlarında Yapı ve İzlek*, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı Programı, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, 2010.

Mahmut Akdoğan, *Türk Tayyare Cemiyeti*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1993.

Rümeysa Kaboğlu, *Darülbedayi/Türk Tiyatrosu Dergisi Sistematik İndeksi*, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018.

SÖZLÜK MADDELERİ – DERGİ/GAZETE YAZILARI

"İbiş", *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*, İstanbul, C. 11. s. 5517.

Atilla Çetin, "Gövsa, İbrahim Alâeddin, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 1996, C. 14, s. 158-160.

Efdal Sevinçli, "İzmir'de Tiyatro", *Ege Mimarlık Dergisi*, 1993, Sayı: 4, s. 38.

Ekmeleddin İhsanoğlu, "Dârülfünun", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 1993, C. 8, s. 521-525.

Esma İgüs, "Balkanlar'dan Anadolu'ya Boza ve Türleri ile Türkiye'deki Balkan Kökenli Bozacılar", *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 2016, C. 6, S. 1, s. 101-111.

Hüseyin Çelik, "Güntekin, Reşat Nuri", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 1996, C. 14, s. 307-309.

İnci Enginün, "Abdülhak Hâmid Tarhan", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 1988, C. 1, s. 207-210.

Metin And, "Şehir Tiyatroları", *Türk Tarih Vakfı Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, 1994, C. 7, s. 146.

Murat Gürel, "Nubar Tekyay'a Ait Hüzzam Keman Taksiminin Analizi", *Akademik Sanat; Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, Kış 2016, s. 95.

Nurettin Albayrak, "Orta Oyunu", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 2007, C. 33, s. 400-402.

Nuri Özcan, "Hamâmîzâde İsmâil Dede Efendi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 2001, C. 23, s. 93-35.

Nuri Özcan, "Münir Nurettin Selçuk, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 2009, C. 36, s. 361-363.

Nuri Özcan, "Ruşen Ferit Kam", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 2001, C. 24, s. 273-274.

Nuri Özcan, "TEL, Mesut Cemil", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 2011, C. 40, s. 392-393.

Nuri Özcan, "TEL, Mesut Cemil", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 2011, C. 40, s. 392-393.

Ömer Faruk Akün, "Fatîn Efendi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 1995, C. 12, s. 256-260.

Özdemir Nutku, "Dârülbedâyi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 1993, C. 8, s. 515-516.

Reşad Ekrem Koçu, "Elhamra", *İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul, 1973.

Yavuz Unat, "Ömer Hayyam", *TDV İslam Ansiklopedisi*, 2007, C. 34, s. 68-70.

ONLİNE KAYNAKLAR

Taha Toros Arşivi:
http://earsiv.sehir.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11498/526/001500094006.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Taha Toros Arşivi:
http://earsiv.sehir.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11498/49838/001642019010.pdf?sequence=1

Taha Toros Arşivi:
http://earsiv.sehir.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11498/11340/001581083010.pdf?sequence=1

Taha Toros Arşivi:
http://earsiv.sehir.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11498/49575/001562713008.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Taha Toros Arşivi:
http://earsiv.sehir.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11498/31912/001552253007.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Taha Toros Arşivi:
http://earsiv.sehir.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11498/52977/001637916019.pdf?sequence=1&isAllowed=y

http://www.moulinrouge.fr/

turkkadinlarbirligi.org

https://tiyatrolar.com.tr/vasfi-riza-zobu
TSA: Türk Sinemaları Araştırmaları Arşivi: https://www.tsa.org.tr/tr/kisi/kisibio/15/rasit-riza-samako, 2015.

DİZİN

İsimler

Abdülhak Hâmid Tarhan 15
Ahmet Rasim 70, 72
Aleksandr Robil 48
Apti 43
Aristophanes 59
Artaki Efendi 70, 73
Asım Efendi 46
Billi Dov 32
Burhanettin Tepsi 14
Büyük Behzat 11, 58
Celal Sahir Erozan 85
Dede Efendi 70
Ertuğrul Sadettin 60
Fatin Efendi 55
Hamdi Efendi 39
Harutyun Aleksanyan 15
Hasan 43
Hayali Küçük Ali 94
İbrahim Alâattin Gövsa 20
İsmail Dümbüllü 43, 94
Komik-i Şehir Hasan Efendi 18
Küçük İsmail Efendi 38-40
Lev Tolstoy 67
Mahmut Yesari 85
Maitre MaximeReral del Sarte 42
Mardiros Mınakyan 17
Mesut Cemil Tel 12, 72
Moliére 34, 58
Mösyö Antuvan 28
Mübeccel Namık 41
Münir Nurettin 68-69, 74
Naşit Bey/Naşit Özcan 11, 12, 17, 43-46
Osman Cemal 45
Ömer Hayyam 108
Portakaloğlu 53
Ramon Novaro 32
Raşit Rıza 28-29, 60
Reşat Nuri Güntekin 21-22
Schiller 15, 29
Sesil Sorel 48
Şadi Bey 30, 55-56, 64
Şarlo 40, 45-46
Vâ-Nu/Vâlâ Nurettin) 57
Vasfi Rıza 27-30, 53
William Shakespeare 15, 108
Zigoto 45

Eserler

Anne Karenina 67
Aşk Gecesi 35
Hacivat - Karagöz 11, 29, 34, 38, 43, 53-54, 89, 91, 93-94
Kavuklu - Pişekâr 11, 38-39, 94
Komünist Manifesto 97
Sanatkârların Geçit Resmi 92
Son Arzu 92, 93
Su Sinekleri 85
Zenci Kızıyla Baş Başa 85
Zenne 34, 94

Mekânlar

Ambassadör 83
Bâbıâli 12-13, 17, 19, 25
Berlin Operası 83
Bizim Lokanta 54
Cadde-i Kebir 27
Darülbedayi 14-15, 27-30, 40, 47, 53, 57-61
Darülfünun 19, 21, 24, 68, 73
Donanma Cemiyeti 47
Elhamra Sineması 31-32
Ferah Sinema ve Tiyatrosu 55
Garden Bar 62
İstanbul Balıkpazarı 78
İstanbul Radyosu 68, 92
Kadın Birliği 24
Maksim Bar 62
Moulin Rouge 84
Parizyana 54
Rasathane 55
Şehremaneti Kumpanyası 15
Şehzadebaşı 11, 27-28, 30, 34, 39, 43, 47, 49, 55-56, 62, 64, 70, 75, 79, 92-93
Tokatlıyan Oteli 128
Vefa 65-66
Vefa Bozacısı 65-66

Dergi-Gazete

Cumhuriyet 17, 22, 24, 26, 30, 33, 35, 37, 40-42, 46, 48, 50, 52, 54, 56-57, 61, 64, 67, 74, 76-78, 80, 85-86, 91
The Times 106